

POMETANJE RIMSKE CESTE – NA KRATKO O PISANJU O FILMU NA SPLETU

JURIJ MEDEN

Pričujoči pregled pisanja o filmu na spletu bralcu takoj na začetku dolguje nekaj pojasnil. Prvič bo šlo za – vsled neprebavljive mase informacij, ki spletajo mrežo – nujno subjektiven in nujno pomanjkljiv sprehod prek taiste mreže. Drugič se pregled omejuje na spletne strani v angleškem jeziku: najprej seveda zaradi absolutne prevlade tega orodja mednarodne komunikacije na spletu, nadalje zato, ker domače, filmu posvečene spletne strani, zaenkrat ne presegajo preprostega novičarstva, forumskega pričkanja o cenah kinopredstav ter občasnih intimnih prebliskov in zapažanj kakega osamelega blogerja.

Za začetek je na mestu ugotovitev, da je pred nami fenomen, ki še zdaleč ni nov. Čeprav se tule ne ukvarjamo s predalčkanjem, temveč z razmišljanjem o filmu, je vseeno vredno omeniti, da najbolj priljubljena spletna baza filmskih podatkov, *The Internet Movie Database* (www.imdb.com), korenini v davnem letu 1990, nešteti forumi, kjer je razpredanje o filmu na spletu sploh prvič dobilo svoj prostor, pa so obdobje največjega razcveta beležili v sredini devetdesetih. Še tako bliskovit prelet zgodovinskega razvoja bi najbrž zahteval feljton v nadaljevanjih, in ker nas bolj kot včeraj zanima referenčni danes, se omejimo na prerez trenutka, ta pa je bolj živahen kot kdajkoli prej.

Spletni popotnik, ki ga ne zadovoljijo zgolj suhe informacije, ne bo zgrešil, če z brskanjem začne na strani *GreenCine Daily* (daily.greencine.com), po prepričanju mnogih takoj za omenjeno *IMDb* najbolj uporabni s filmom povezani spletni strani. *GreenCine Daily* je avtorski projekt in celodnevna zaposlitev urednika Davida Hudsona, čigar naloga (in očitno veselje) je vsakodnevno prečesavanje praktično vseh (vsaj tako se zdi) spletnih strani, povezanih s filmom (od domačih strani raznih filmskih institucij, prek morja filmskih blogov in novičarskih središč, do specializiranih spletnih filmskih revij). Zbrane informacije nato strne v zgoščenke vnose, jedrnato komentirane povezave k najbistvenejšemu, ki se v obliki bloga osvežujejo praviloma nekajkrat dnevno. *GreenCine* je tako prostor,

kjer najprej izveš za program 57. berlinskega filmskega festivala, za smrt Alberta Isaaca Bezzeridesa, za izid nove številke časopisa *Rouge*, za najnovejši intervju s Clintom Eastwoodom in za kritiške odzive na kontroverzni *Zwartboek* Paula Verhoevena, če naključno nanizam le vzorec informacij zadnjih nekaj dni pred pisanjem tega članka. Lepota vsega skupaj je, kot že rečeno, pregledno urejeno morje povezav na vire Hudsonovih novic, tako da je bralcu, na primer, ob vestički o smrti legendarnega scenarista Buzza (*Vozijo ponoči* [They Drive by Night, 1940, Raoul Walsh], *Poljub smrti* [Kiss me Deadly, 1955, Robert Aldrich], *Track of the Cat* [1954, William A. Wellman]) takoj na voljo izbor »najboljših« osmrtnic, ob naznanilu nove številke spletne filmske revije pa si lahko takoj prebere še kratke komentarje/sinopse posameznih tam objavljenih tekstov z ločenimi povezavami nanje. *GreenCine* tako opravlja nalogo poštarja in osebne tajnice hkrati; izredno koristen je še zaradi spet zelo pregledno urejene, po rubrikah razvrščene in obsegu monstrozne zbirke povezav, ki jih namesto nas vsak dan preklika Hudson.

Če je *GreenCine* vendarle stran, ki prvenstveno streže z aktualnimi novicami, ne pa z dejanskimi filmskimi zapisi (dasiravno nekje v osrčju premore tudi zajeten arhiv izvornih in v povprečju vsaj odlično raziskanih esejev na temo različnih filmskih žanrov, obdobji, gibanj, nacionalnih kinematografij in podobno), so njeno živo nasprotje specializirano filmski blogi, ki so se v letu 2006 številčno vsaj potrojili, tako da ima še tako zahteven bralec na voljo vsaj ducat redno osveževanih naslovov, katerih obiska praviloma ne bo obžaloval. Skupna lastnost vseh blogov, kot mediju pač pritiče, je pestrost in arbitrarnost objavljenega materiala, ki pač korenini v tistem, kar pisca v določenem trenutku najbolj zadeva: žgoča debata o posamezni aktualni premieri se hipoma prelevi v študijozno analizo znanega avtorja ali klasike, ki jo je pisec prejšnji dan prvič videl v lokalni kinoteki ali na DVD-ju. Skoraj izključno voajerski izkupiček preletavanja tovrstnih zadev, v kolikor je avtor bloga sosedov tine, je seveda

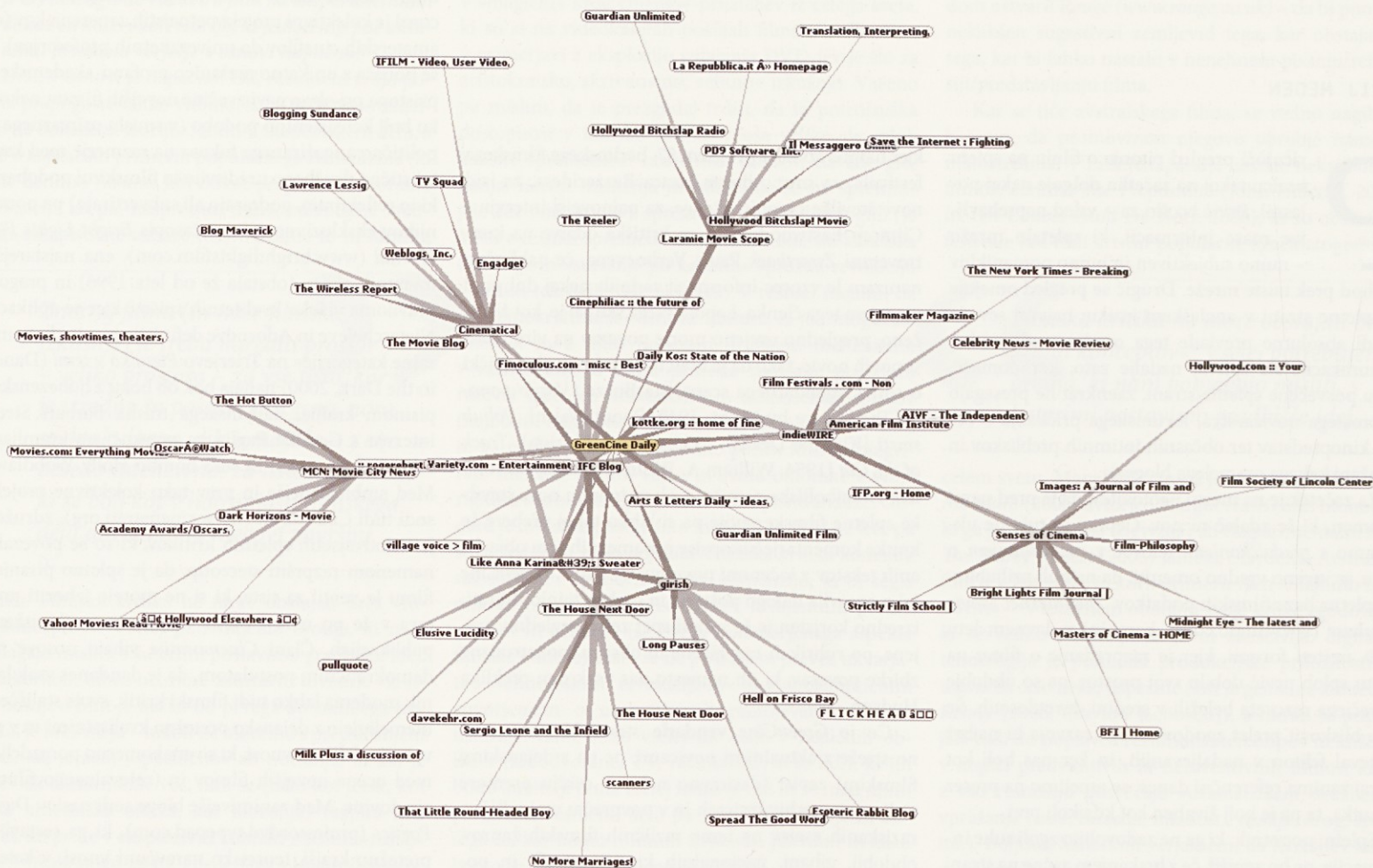
nadomeščen z lucidnim branjem, ki bi ga mirno lahko uokvirjale tudi trde platnice, če je blogger na primer ugledni kritik Dave Kehr (davekehr.com), predstavnik prve generacije ameriških kritiških »auteuristov«, ki jo je spočel Andrew Sarris (ta sicer nima svojega bloga, zato pa so njegove najnovejše – in še vedno neprecenljive – kritike redno dostopne na spletnih straneh časopisa *New York Observer*, za katerega mojster objavlja danes: www.observer.com/20070115/20070115_Andrew_Sarris_culture_sarrismovies.asp).

Še nekaj omembe vrednih blogov, po abecedi: *Bright Lights After Dark* (brightlightsfilm.blogspot.com) je kolektivni projekt petnajstih zanesenjakov (od amaterskih cinefilov do univerzitetnih profesorjev), ki se ponša za unikatno mešanico profano-akademskega pristopa pri obravnavi zvečine novejših filmov, nekoliko bolj konsistentno podobo (v smislu primarnega in politično angažiranega fokusa na razmerje med kapitalistično družbeno ureditvijo in filmskimi podobami, ki jo reflektirajo, podpirajo ali subvertirajo) pa ponuja njihov ekskluzivno spletni časopis *Bright Lights Film Journal* (www.brightlightsfilm.com), ena najstarejših tovrstnih zadev (obstaja že od leta 1996) in pragozd praviloma visoko kvalitetnih spisov, kjer se aplikacija Nietzschejeve in Adornove definicije resnice kot »moralne kategorije« na Trierjevo *Plesalko v temi* (Dancer in the Dark, 2000) nahaja bok ob boku z ljubezenskim pismom kraljici italijanskega trasha Barbari Steele, intervju s Camille Paglia pa preskoči na kramljanje z Warholovo muzo in seks bombo Holly Woodlawn. Med ambicioznejše in prav tako kolektivne projekte sodi tudi *Cinematari* (www.cinematari.org), združenje triindvajsetih spletnih kritikov, ki so se povezali z namenom razpršiti stereotip, da je spletno pisanje o filmu le ventil za tiste, ki si ne morejo izboriti prostora v že po naravi bojda bolj eminentnih tiskanih publikacijah. Člani *Cinematari*ja vihajo nosove nad demokratičnim postulatom, da je dandanes vsak lastnik modema lahko tudi filmski kritik, svoje stališče pa utemeljujejo z dejansko pretežno kvalitetnimi in v povprečju daljšimi vnosi, ki so enakomerno porazdeljeni med ocene novejših filmov in (re)evaluacijo filmske zgodovine. Med zanimivejše bloge sodi naslov *Digital Poetics* (professordvd.typepad.com), ki ga sestavljajo pretežno krajši, teoretsko naravnani vnosi, v katerih se z akademskimi lovorikami ozaljšan avtor ukvarja predvsem z redefinicijami in novimi pomeni (filmske) podobe v digitalni eri. Tovrstni specializirani kottički so sicer prej izjema kot pravilo; če smo prej namignili, da je eklektična naravnost skupni imenovalc večine spletnih dnevnikov, vsekakor ne moremo mimo naslova *Elusive Lucidity* (elusivelucidity.blogspot.com), pod katerim avtor Zach Campbell dnevno in na široko razmišlja o filmih, ki jih je – po navidez neobstoječem ključu izbora – nazadnje videl, in filmski literaturi, ki mu je – po takisto odprtem »ključu« – prišla pod roke. K sreči je Campbellov okus izboren, njegovo pisanje pa neprimerljivo bolj »lucidno« kot »eluzivno«, za na-

meček kronano z malokdaj uzrto skromnostjo, predvsem pa radovednostjo, tako da se, na primer, razprava o Godardovem prelomnem filmu *Ici et ailleurs* (1974) gladko izteče v razprtje problematike upodobitve »delavskega razreda« na filmu, logično nadaljevanje je daljši esej o »kontemplativnem kinu« nemškega Godarda Haruna Farockija, korak vstran (in v času nazaj) nujno pripelje do Eisensteinove *Stavke* (Stačka, 1925), ta pa se naenkrat po straub-huilletovski liniji materialističnega kina izkaže za zrcalni odsev Ford-

nimo vsaj še eksotična naslova *Esoteric Rabbit Blog* (www.esotericrabbit.com/blog) in *Like Anna Karina's Sweater* (www.filmbrain.com) ter dnevnik v Parizu nastanjenega cinefila s psevdonimom Harry Tuttle *Screenville* (screenville.blogspot.com), ki sicer po obliki spominja na delovno mizo »pravega« Harryja Tuttleja, pa zato streže s kopico neprecenljivih misli; marljivi Gilliamov fen med drugim pogosto v angleščino prevaja pomembnejše odlomke (današnjih in včerajšnjih) francoskih kritikov in teoretikov ter tako dostopen

zanimivejših spletnih simpozijev, ki se po vsebinski plati pogosto lahko mirno kosajo z akademskim bratranscem iz fizične realnosti, izpostavimo arhiv zajetne in na trenutke naravnost revolucionarne decembrske diskusije o filmski kritiki (andyhorbal.blogspot.com/2006/11/welcome-to-film-criticism-blog-thon.html), dragocena vsaj v smislu oranja ledine je novembrska konferenca o Robertu Aldrichu (sergioleoneifr.blogspot.com/2006/10/welcome-to-robert-aldrich-blog-thon.html), omembe pa si zasluži vsaj še marčev-

ovega *Dolgega potovanja domov* (The Long Voyage Home, 1940), in tako naprej. Skoraj identičnih pohval si zasluži domovanje blogerja *Girisha* (www.girishshambu.com/blog), ki je prav tako bolj kot v sedanost zazrt v preteklost, po kateri pohaja brez jasno načrtane poti, pa zato vedno navdušuje z jasnim, pronicljivim razmišljanjem, odprto glavo in številnimi koristnimi povezavami. Iz kategorije teh naključnih pohajalcev, katerih pisanje zaznamuje že kar fanatična ljubezen do sedme umetnosti in visoka razgledanost, ome-

napravlja frankofonski idejni svet, sicer vse preveč samozadosten in zaprt vase.

Vzorčenje blogov zaključimo z relativno novostjo, ki se je v filmski blogosferi zares razcvetela šele lani: gre za tako imenovani *blog-a-thon*, neke vrste spletno konferenco, kjer so na pobudo posameznega blogerja, ki dogodek v prostorskem smislu tudi gosti, spletni kolegi vabljeni, da v omejenem časovnem obdobju prispevajo svoja – praviloma daljša – razmišljanja na predlagano temo, iz česar se potem rodi debata. Izmed

ske zasedanje o pokojnem Robertu Altmanu (mattzollerseitz.blogspot.com/2006/03/altman-now-more-than-ever.html). Spisek vseh konferenc leta 2006 je tule: daily.greencine.com/archives/002959.html

Nekje na pol poti med blogom in klasično spletno stranjo se nahaja domovanje ene najbolj čudaških person spletna filmske kritike, samozvanega Odpadnika Verna (www.geocities.com/outlawvern), nekdanjega kaznjenca (sedel zaradi bančnega ropa), alkoholika in analfabeta, ki ga je šele ljubezen do filma in spletno

pisanje filmskih kritik spravilo na pot brez zločina in opojnih substanc. Unikatnost Vernove proze, ki od vsega tule navedenega štrli kot scanje v snegu, je primerljiva samo z unikatnostjo njegovega okusa; Vern je med drugim verjetno (in bo verjetno tudi ostal) edini proponent teze o Robu Cohenu kot avtorju, njegovo pisanje pa poleg duhovitosti (preprosto dejstvo: Vern JE najbolj smešen filmski kritik) odlikuje tudi oster, neuravnotežen, iz življenjske izkušnje porojen politični angažma, zaradi katerega njegovo spletno stran nadzoruje CIA. Odpadniški status pisca se perpetuira tudi s čudnim neobstojem povezav na njegovo stran: Vern, sicer tudi član *Cinematari*-ja, je znan skoraj izključno puhobradim obiskovalcem spletne strani *Ain't It Cool News* (www.aintitcool.com), za katero približno enkrat mesečno prispeva kakšen daljši tekst.

Ain't It Cool News velja omeniti predvsem kot eno najbolj priljubljenih in obiskanih filmskih spletišč. Novičarski portal je sicer zavoljo svoje tračarske naravnosti, amaterizma in ritalozenja glavni krivec za stigmatizacijo spletnega pisanja o filmu, čeprav bi tistemu, kar počno *aintitcoolovci*, le z veliko domišljije lahko rekli pisanje. Prvenstveno obveščanju je drugače posvečeno lepo število (bolj) profesionalnih spletnih strani, za katere načeloma velja, da s specializiranostjo prenosorazmerno narašča tudi relevantnost. Ker ne gre za tip pisanja o filmu, kakršen nas tule najbolj zanima, samo nekaj častnih omemb: o dogajanjih v evropskem filmu nas marljivo obveščata portal *Cineuropa* (www.cineuropa.org), ki ga sponzorira EU, in njegov konkurent v zasebni lasti *European-Films-Net* (european-films.net); monopol na področju informacij iz sveta neodvisnega filma (s poudarkom na ameriškem) ima legendarni *indieWIRE* (www.indiewire.com), ki je lani praznoval desetletnico obstoja. Specializacije gredo seveda tudi dlje od nacionalnih oziroma produkcijskih kategorij: spletnih strani, posvečenih novicam iz sveta japonskih animacij, grozljivk in podobnih žanrskih niš kar mrgoli, izmed visoko kvalitetnih (v smislu ažurnosti vsebine, relevantnosti informacij in dobrih tekstov) omenimo le portal z zgovornim naslovom *Kung Fu Cinema* (kungfucinema.com) avtorja Marka Pollarda, kjer na svoj račun lahko pridejo tako ljubitelji Jeta Li-ja kot tudi Lu Chin-Kuja.

Za konec morda najbistvenejše: filmu posvečene izključno spletne revije. Primat na tem področju že od leta 1999 drži fizično v Avstraliji nameščena spletna revija *Senses of Cinema* (www.sensesofcinema.com), ki se predstavlja kot »spletni časopis za resno in eklektično razpravljanje o filmih«, gre pa za sila ambiciozen projekt, ki mu je v štartu botroval tudi avstralski Adrian Martin, eden najuglednejših filmskih kritikov današnjega dne (več o njem drugje v *Ekranu*). *Senses of Cinema* na praktično vse znane načine pokriva praktično vse, povezano s filmom: ukvarjamo se s preteklostjo, sedanjostjo in prihodnostjo; beremo kritiko in teorijo, festivalska poročila in knjižne recenzije, simpozije in poetične utrinke; nabor piscev pokriva vse naseljene kontinente; uredniški odbor pa skrbi za konstantno visoko kvaliteto objavljenega. Če bi *Senses of Cinema* iz-

hajal redneje in v tiskani obliki, bi se pred njim najbrž lahko skrile vse obstoječe revije, ki trenutno sestavljajo panteon resnega pisanja o filmu; omembe vredna je še njihova nenehno rastoča baza kritičnih esejev *Great Directors* (www.sensesofcinema.com/contents/directors/index.html), ki jo trenutno sestavlja več kot dvesto razprav o dvestotih ključnih avtorjih; kvaliteta teh vnosov sicer močno niha, vsak pa je izjemno dragocen – če že zaradi drugega ne – zaradi obilice povezav na zunanje spletne strani, posvečene posameznemu avtorju.

Seveda je tudi spletnih filmskih revij malo morje (vsaj trideset povezav ponuja *GreenCine*), zato se poskusimo omejiti na smetano: poleg že omenjenega, para-akademskega *Bright Lights Film Journal*, prestol polnokrvno akademskega diskurza zaseda portal *Film-Philosophy* (www.film-philosophy.com), z nepregledno množico tekstov napumpano kotišče filozofsko naravnanih filmskih študijev ter filozofiranja o estetiki na podlagi »svetovnega filma«. »Resnejšemu« pisanju o filmu je posvečen tudi – žal že slabo leto molčec – časopis *Film Journal* (www.thefilmjournal.com), ki še vedno pripušča k svojim arhivom; njihov nazadnje objavljen sklop tekstov, posvečen lani preminulemu Richardu Fleischerju, je pionirski v smislu prve(!) resne in obširne refleksije tega prezrtega, skromnega avtorja, za katerega Kiyoshi Kurosawa trdi, da je film popeljal v 21. stoletje. Pedagoško nastrojena stran *Strictly Film School* (www.filmref.com) je sicer bolj shramba tekstov kot časopis; fascinantno je tudi to, da je vse pisanje plod enega človeka; v vsakem primeru gre za zlato jamo interpretacij, ki jo zaznamuje sistematična, konsistentna in globoko razmišljujoča drža do rigorozno izbranih avtorjev in topik. S svojim spletnim časopisom *Undercurrent* se od nedavnega ponaša tudi domača spletna stran mednarodnega združenja filmskih kritikov (www.fipresci.org/undercurrent); slednjega urejata znani kritik, kustos in urednik Chris Fujiwara (njegova domača stran: www.insanemute.com) in prej omenjeni Adrian Martin, ki je zaslužen tudi za vzpostavitev in urednikovanje mogoče najzanimivejši spletni filmski reviji *Rouge* (www.rouge.com.au), ki je v štirih letih obstoja proizvedla deset neprecenljivih števil. *Rouge* bolj kot na karkoli drugega stavi na ekskluzivnost in polno izrabo specifičnega modusa svojega obstoja: svet razmišljanja o filmu še vedno pretresa njihova danes že znamenita, peta številka, *The Image Issue*, (www.rouge.com.au/5/index.html) iz leta 2004, v kateri so dobrih petdeset ključnih kritikov, teoretikov in zgodovinarjev (Nicole Brenez, Kent Jones, Thomas Elsaesser ...) ter ustvarjalcev (Apichatpong Weerasathakul, Eugène Green, Mark Rappaport ...) zaprosili, da se izrazijo z eno samo podobo. Januarja letos izšla deseta številka med drugim prinaša fenomenalen tekst Pedra Coste *A Closed Door That Leaves Us Guessing*, transkript njegovih že znamenitih japonskih predavanj o smislu filma(nja), in prvi anglosaksonski *homage* kultnemu kolumnistu pariškega *Libération* Louisu Skoreckemu, Stalinu filmske kritike, čigar radikalna drža je med drugim

povzročila, da njegovo ime – pa čeprav, na primer, sta si bila s Sergeom Daneyem kot rit in srajca – onstran Francije ostaja skoraj popolna neznanka.

Ko že govorimo o priznanih imenih filmske kritike, velja omeniti, da je prek spleta dostopnega tudi veliko pisanja, prvenstveno objavljenega za tiskane publikacije. Sivo eminenco newyorške filmske kritike, J. Hobermana, tako redno lahko prebiramo na spletnih straneh časopisa *Village Voice* (www.villagevoice.com/film), vedno vitalna pisanja Jonathana Rosenbauma so dostopna na straneh njegove domače baze, časopisa *Chicago Reader* (www.chicagoreader.com/movies), ki je nedavno odprl tudi svoj filmski blog, zanimiv spet predvsem zaradi Rosenbauma (www.chicagoreader.com/movies), s praviloma odličnimi objavami se ponašata tudi britanska *Guardian/Observer* (film.guardian.co.uk/0,3968,,00.html), predvsem zaradi tekstov Scotta Foundasa je vredno slediti tudi spletnim objavam kalifornijskega *LA Weekly* (www.laweekly.com/film+tv), ne moremo pa tudi mimo – trenutno bolezensko odsotnega – Rogerja Eberta in njegove razorožujoče preproste, s Pulitzerjevo nagrado kronane proze za čikaški *Sun Times* (rogerebert.suntimes.com/apps/pbcs.dll/frontpage). Na tem področju seveda ne zaostajajo tudi največje tiskane filmske revije (govorimo o tistih, ki o filmu pišejo, ne računajo), ki uporabnikom spleta pogosto postrežejo s kakšno ekskluzivno objavo, ki je tiskana oblika ne premore; prgišče ključnih naslovov: *Film Comment* (www.filmlinc.com/fcm/fcm.htm), *CinemaScope* (www.cinema-scope.com), *Filmmaker Magazine* (www.filmmakermagazine.com). Še razveseljiv podatek, da je francoski *Cahiers du cinéma* pred časom začel na spletu objavljati angleške prevode izbranih tekstov (www.cahiersducinema.com).

Od največjih omenimo še s teksti naphano domačo stran Raya Carneya (people.bu.edu/rcarney), zanimivo predvsem za zmerne ljubitelje Johna Cassavetes, in pa žal skromnejše spletno bivališče Davida Bordwella (www.davidbordwell.net), zanimivo tudi zaradi besnih oporekanj Slavoju Žižku.

Kot rečeno že uvodoma, pričujoči izbor zgolj s perescem oplazi enormno maso s svetlobno hitrostjo rastočega besedičenja o filmu, ki se kopiči na spletu. Problem lociranja specifične informacije je dandanes skoraj izključno problem prebave in izbora, jedilni pribor in kompas pa si bo spletni filmski popotnik še vedno najlaže izdelal po navodilih iz kakšne porumenele knjige.